

Naistutkimuksen perusta?

Osmo Tammisalo

Suuri osa naistutkimuksen opinkappaleista ei ole saanut taakseen empiirisiä todisteita. Suosiosta huolimatta niiltä siis puuttuu tieteellinen näyttö. Jo pintapuolisen katsauksen jälkeen onkin nähtävissä, että naistutkimus ilman biologiaa ja psykologiaa on kuin fysiikka ilman matematiikkaa: perusta on huterana ja tulokset ovat ohuita.

Noin kymmenen vuotta sitten törmäsin ensimmäisen kerran uuteen tieteidenväliseen tutkimusalaan, naistutkimukseen. Tuolloin pettykseni oli melkoinen, sillä ala näytti tieteidenvälisyyttä korostavasta luonteestaan huolimatta jättävän huomiotta psykologiassa ja biologiassa tapahtuneen kehityksen. Olen sittemmin seurannut alaa sivusta, välillä aktiivisemmin, välillä passiivisemmin. Valtakunnallisella naistutkimuksen sähköpostilistalla olen ollut lyhyehköjä aikoja kolmeen otteeseen ja ottanut siellä osaa muutamaan keskusteluunkin.

Tarkastelen kirjoituksessani naistutkimuksen nykytilaa muutamien tuoreiden artikkeleiden kautta. Poinnin kirjoitukset niin kutsutusta Minna-portaalista Internetistä, www.minna.fi. Minna-hanke on kirjailija Minna Cantihin mukaan nimetty sosiaali- ja terveysministeriön rahoittama "valtakunnallinen naistutkimus- ja tasa-arvoportaali". Minna avattiin verkossa 2.12.2004.

En väitä, että Minna-portaali tai sieltä poimimani näytteet edustaisivat koko naistutkimusta tai että ne edes olisivat keskeisiä opinkappaleita alalla. Mutta jatkuvuuden perusteella kyseiset ajatukset ja tosiasiaväitteet nauttivat yllättävän suurta luottamusta alan tutkijoiden keskuudessa.

Mainonta, kauneus ja nuoruus

Aloitetaan Minnan ensimmäisestä artikkelista *Mainonta sukupuolituotannon mediana* (Ros-

si 2004). Sen mukaan "Nyky-naistutkimuksessa sukupuoli ja seksuaalisuus mielletään pitkälti sosiaalisesti ja historiallisesti rakentuneiksi ilmiöiksi." Kokemukseni mukaan tämä pitää täysin paikkansa: väite siitä, että ihmisen sukupuoli rakentuu (konstruoituu) sosiaalisesti ja historiallisesti, on kuulunut naistutkimuksen perusteisiin jo alusta alkaen. Tämän käsityksen mukaan synnynnäiset sukupuolierot ovat aina vain jalkojen, eivät koskaan korvien välissä.

Rossi jatkaa:

"...sukupuoli ja seksuaalisuus muotoutuvat ratkaisevasti sen mukaan minkälaisia merkityksiä niille annetaan. Sukupuolen ja seksuaalisuuden kulttuuriset esitykset, niin visuaaliset kuin verbaalisetkin, ovat areena, jolla sukupuolen merkityksistä neuvotellaan. Kuvat ja sanat ovat siis sukupuolia ja seksuaalisuutta jatkuvasti tuottavia tekijöitä..."

Veikkaan, että tämänkaltaisten ajatusten esittäjät eivät joko 1) ole tulleet ajatelleeksi, miten vahvoista väitteistä oikeastaan on kysymys tai 2) eivät väitteiden vahvuuden vuoksi tule pohdineeksi asiaa loppuun asti. Kysymykset "Miksi ihmismieli on rakentunut sellaiseksi kuin se on?" ja "Miten ympäristöstä saatu informaatio saa aikaan käyttäytymistä?" ovat kenties laajimpia koko psykologiatieteessä.

Ilman kunnollisia perusteluita näitä kysymyksiä ei yksinkertaisesti voida kuitata "sosiaalisella rakentumisella" tai kevyillä maininnoilla siitä, kuinka "seksuaalisuus muovautuu sille annettujen merkitysten mukaan". Ottamatta sen kummemmin kantaa väitteen todennäköisyyteen myös yksityiskohtaiset väitteet vaikkapa mainonnan merkityksestä "sukupuolituotannossa" tulee esittää pelkkänä (hatarana) spekulointia ennen kuin niiden taakse löytyy empiiristä vahvistusta.

Entä mitä tulisi ajatella Rossin huomiossa kauneuden ja nuoruuden yhteydestä: "länsimaisessa kauneuskäsityksessä kauneus ja nuoruus liitetään kyseenalaistamattomasti yh-

teen”? Tämäkin väite lienee pitkälti totta. Mutta on kokonaan eri asia, onko kyseessä jonkinlaisen kulttuurisen neuvottelun lopputulos. Asiaa voidaan selvittää esimerkiksi katsomalla, ovatko nuoruus ja kauneus yhteydessä muuallakin kuin vain länsimaissa. Vastaus tuo samalla esiin erään ongelman naistutkimuksessa (samoin kuin kulttuuriantropologiassa): kulttuurieroja usein liioitellaan, kenties dramaattisuuden tai ideologian vuoksi. Se, että kauneuden ja nuoruuden välillä on yhtäläisyysmerkit, on siis usein laitettu sen syyksi, että amerikkalaisilla ja eurooppalaisilla on pakkomielle nuoruudesta. Mutta jos katsotaan muita kulttuureita – myös metsästäjä-keräilijöitä – huomataan, että kaikilla kulttuureilla on pakkomielle nuoruudesta (Tammisalo 2005).

Antropologisesta kirjallisuudesta löytyvät kuvaukset sekä empiirisesti vahvistetut kulttuuriset yhtäläisyydet antavat olettaa, että etenkin naisiin kohdistuvien nuoruus- ja kauneusmieltymysten taustalla on myös muita ilmiöitä ja ominaisuuksia kuin vain satunnaisia kulttuurisia päähänpistojä, pakkomielteitä tai neuvoteltuloksia. On siis mietittävä muitakin vaihtoehtoja. Asiaa voidaan selvittää vaikkapa pohdimalla, miksi mieskauneus ei rapistu yhtä nopeasti kuin naiskauneus.

Perimmäinen syy tälle sukupuolierolle lienee hyvin yksinkertainen: miesten hedelmällisyys ei laske yhtä nopeasti kuin naisten. Seuraava melko monimutkainen kysymys selvittää asiaa. Mitä tapahtuisi sellaisille kauneuden havaitsemiseen liittyville psykologisille mekanismeille, jotka tuottaisivat iän suhteen sattumanvaraisia pariutumisia? Vastaus on yksiselitteinen: luonnonvalinta karsisi niitä hyvin nopeasti. Toisin sanoen yksilöt, joiden kauneuspsykologia tuottaisi iän (siis myös hedelmällisyyden) suhteen sattumanvaraisia kumppanimieltymyksiä, saisivat taatusti vähemmän jälkeläisiä. Ikään liittyvät kauneusmieltymykset eivät siis voi olla kovin voimakkaasti sosiaalisesti konstruoituneita.

Yleisemmällä ja periaatteellisemmalla tasolla asia voidaan todeta siten, että evoluutio ei kykene tuottamaan naistutkimuksen esittämää yleisoppimiskonetta, eräänlaista ”tyhjää taulua”, jossa ei jo synnynnäisesti ole tiettyjä oppimisvalmiuksia, kuten vaikkapa juuri kauneuden suhteen. Ihmismieli on totta kai hyvin joustava, mutta se ei voi olla sitä loputtomasti. Yleisoppimiskone ei tietäisi, mitä seikkoja sen pitää ympäristöstään omaksua: tällainen olento yksinkertaisesti hukkuisi informaatiotulvaan

ja menettäisi nopeasti toimintakykynsä. Kyky oppia ei siis poista monimutkaisten vaistojen ja tunteiden merkitystä.

Tämänkaltaisten perusteluiden valossa täysin toisenlainen hypoteesi mainonnasta vaikuttaakin vähintään yhtä todennäköiseltä: kauniita ja nuoria naisia ja heidän kuviaan käytetään tuotteiden mainostamiseen, koska nämä kuvavat vetoavat miehiin (ja kenties myös naisiin), ei toisin päin. Vaihtoehtoisten hypoteesien puute on yksi pahimpia naistutkimuksen kehitystä jarruttavista tekijöistä – varsinkin kun vaihtoehdot ovat usein yhteensopivampia muiden tieteenalojen kanssa.

Miksi kulttuuriset selitykset ontuvat?

Entä varsinaisia biologisia seikkoja koskevat väitteet Minna-portaalin artikkeleissa? Maarit Huuska (2005) kirjoittaa: ”Ihmisiä ei voida sujuvasti jakaa kahteen biologisilta sukupuolionnaisuuksilta erilaiseen ryhmään: miehiin ja naisiin – aina on poikkeuksia, valittiin mikä sukupuolen luokittelukriteeri tahansa.” Pitää epäilemättä paikkansa, että aina löytyy poikkeuksia. Mutta ratkaisevaa on tietysti se, mitä näistä poikkeuksista seuraa. Ainakaan niistä ei voida vetää johtopäätöstä, että psykologiaamme ei kuulu synnynnäisiä valmiuksia, siis eräänlaista ”sujuvuutta”, suhtautua toisiin ihmisiin heidän sukupuolensa perusteella. Harvinaislaatuiset poikkeukset ovat äärimmäisen huono argumentti, jos on tarkoitus väitellä ihmisluontoa koskevista tosiasioista. (Kaiken lisäksi sukupuoli määritellään biologiassa siten, että se sukupuoli, jolla on suuremmat sukusolut on naaras. Näin määriteltynä poikkeuksia ei edes ole olemassa.)

Huuska (2005) jatkaa: ”Osa ihmisistä kokee henkisesti olevansa enemmän tai täysin toista sukupuolta kuin he ruumiillisesti ovat.” Tämäkin usein naistutkimuksessa esiin nostettu seikka on täysin totta. Mutta mitä tekemistä tällä on sukupuolten välisten keskimääräisten erojen, niiden vaikutusten tai sukupuolten tasa-arvon kanssa?

Arvioidessaan sukupuolisuuden syntyä yksilönkehityksessä Huuska on kiitettävän varovainen, joskin paikoitellen hieman epäselvä:

”Ihmisen psyykkisen sukupuolikokemuksen syntyä ei varmuudella tunneta. Sukupuolen kokemiseen varmaankin vaikuttavat lapsen olemus ja lapselle luontainen toiminnan tyyli, jonka ympäristö määrittää joko tyttömäiseksi tai poikamäiseksi. Lapsen sosi-

aalaisessa vuorovaikutuksessa saama palaute itsestään omalta perheeltään, läheisiltään ja ikätovereiltaan vaikuttaa lapsen sukupuolikokemukseen. Lapsen omat tuntemukset ja kokemukset kehollisuudestaan mahdollisesti vaikuttavat siihen.”

On tietenkin selvää, että lapsuudenkokemukset ja -ympäristö vaikuttavat ”lapsen sukupuolikokemukseen”, mitä sillä tarkoitetaan. Kukaan ei ole koskaan väittänyt, että lapsen sosiaalisella ympäristöllä ei olisi vaikutusta. Mutta samalla on kuitenkin huomattava, että kun tyttö vaikkapa leikkii nukella ja poika miekalta, ei koskaan voi olla varma, että kyse olisi pelkästään kulttuurin vaikutuksista. Mukana voi olla vaistomainenkin elementti. Kyse ei siis ole kilpailusta, jossa kulttuuri syrjäyttää vaiston tai päinvastoin (Ridley 2004). Tähän liittyen Huuskan seuraava, ilmeisesti retoriseksi tarkoitettu kysymys paljastaa erään naistutkimuksessa (ja monesti myös antropologiassa) vallitsevan perusoletuksen:

”Lapsi ei pienenä ole omaksunut kulttuurimme sukupuolikäsityksiä vaan hän opettelee niitä ja samalla oppii, että häneltä odotetaan pysyvää samaistumista tytöksi tai pojaksi. Samaistuisiko ihminen tytöksi tai pojaksi, jos häneltä ei kukaan sitä odotettaisi?”

Kysymys on aiheellinen mutta täysin keskenäinen. Eli aina kun kulttuurin (tai yhteiskunnan, mainonnan, kasvatuksen, koululaitoksen tms.) väitetään aiheuttavan käyttäytymistä tai samaistumista (kuten naistutkimuksessa on tapana) odottaen sitä ja sallien tätä, meidän tulee tarkasti määrittellä, kuka tai mikä on se, joka oikeasti odottaa tai sallii. Mikäli tällaista määrittelyä ei kyetä tekemään, väitteillä ei ole minikäänlaista merkitystä.

Toisaalta on huomattava, että pelkkä ”odottajan”, ”sallijan” tai ”rajoittajan” tarkka määrittely ei riitä. Esimerkkinä toimii seuraava väite: vanhemmat eivät rajoita poikalastensa käyttäytymistä samalla tavoin kuin tyttöjen käytöstä. Ensinnäkin, väitteen todenperäisyys on selvitettävä empiirisesti. (Ainakin intuitiivisesti ajateltuna väite tuntuu todelta, vaikka onkin selvää, että usein pojilta odotetaan tai heitä kannustetaan rauhallisempiin ja empaattisempiin leikkeihin kuin mitä he itse muutoin leikkisivät.) Toiseksi, ilmiölle on aina myös etsittävä perimmäistä selitystä. Ja silloin on taas syytä katsoa biologiaan: vanhemmilla saattaa hyvin olla luonnonvalinnan tuottama valmius suhtautua eri tavoin tyttö- ja poikalapsiinsa. Isien ja äitien geenien lisääntymismenestys on saattanut pieneltä osin riippua siitä, millaisia käyt-

täytymispiirteitä he ovat teroittaneet tyttö- ja poikalastensa mieliin. (Toisaalta on huomattava, että koska vanhempien ja lasten intressit eivät lajimme evoluutiohistoriassa koskaan olleet täysin samoja, lapsista ei voinut tulla tahdotonta muovailuvahaa, josta vanhemmat tai yhteiskunta rakentavat mieleisensä olennon.)

Toisinaan tämänkaltaiset vaihtoehdot selitykset toki tuodaan ilmi mutta silloinkin vain kumottavaksi – ja yleensä ilman perusteluita. Esimerkkinä vaikkapa Tuuli Eltosen (2005) kirjoitus:

”Valtaosa sukupuoleen liitettävistä ominaisuuksista on kulttuurin tuottamia ja uusintamia, eikä niitä siis voida johtaa biologiasta. Sosiaalinen sukupuoli ja sen sisältämät valtasuhteet pyritään esittämään ikään kuin luonnollisina, vaikka ne koostuvat yhteiskunnan ja kulttuurin sukupuolelle tuottamista ja uusintamista määritelmistä ja odotuksista... Femininiinisen ja maskuliinisen käsitteet eivät kuitenkaan ole johdannaisia biologisesta sukupuolesta, vaan ne ovat kulttuurisesti rakentuneita käsityksiä ja mielikuvia siitä millaisina sukupuolek kulloinkin on nähty ja millaisia niiden tulisi olla.”

Kuka siis pyrkii esittämään ”sosiaalisen sukupuolen” ”luonnollisena”? Tai mitä tällä luonnollisuudella edes tarkoitetaan? Tai mikä kulttuurissa tai yhteiskunnassa tuottaa ja rakentaa sukupuolelle määritelmiä? Näihin kysymyksiin on vastattava tarkemmin tai asiat jäävät pseudotieteelliseksi retoriseksi leikittelyksi.

Entä mitä Eltosenkin harrastama ja naistutkimuksessa hyvin yleisesti esitetty erottelu biologiseen ja sosiaaliseen sukupuoleen (*sex* ja *gender*) oikeastaan tarkoittaa? Eikö siinä ole kyse vain täysin virheellisestä kahtiajaosta biologian ja kulttuurin (tai geenien ja kokemusten) välillä, josta muut tieteenalat ovat jo kauan sitten päässeet eroon? Onhan selvää, että luonnonvalinta vaikuttaa yhtä lailla käyttäytymiseen ja psykologiaan kuin fyysisiin ominaisuuksiin. Asia on juuri niin yksinkertainen kuin se kuulostaa olevan: sosiaalinen on aina myös biologista. (Naistutkijoiden kannattaakin tarkkaan huomata, mitä biologiset selitykset tarkoittavat, esimerkiksi geeniperäisiä tauteja voidaan hoitaa ympäristötekijöillä. Biologisten selitysten hylkääminen vain siksi, että ne ovat biologisia, antaa siis biologialle ja geneille enemmän valtaa kuin niille ehkä muuten kuuluisi!)

Miten naistutkimuksessa sitten päästäisiin eroon epämääräisistä huomioista, joiden mukaan ’kulttuuri ja yhteiskunta odottavat jäseniltään jonkinlaista käyttäytymistä’? Se ei ole vaikeaa. Pitää vain muistaa, että ”kulttuuri” ei ole

taivaasta tippunut yhtenäinen möhkäle vaan kokoelma yksittäisiä ihmisiä ja heidän mielenliikkeitään. Tämä on yksi tärkeimpiä syitä siihen, miksi naistutkimus ei saa unohtaa evoluutiota ja psykologiaa. Yksilöiden väliset konfliktit syntyvät yksilöiden tuntemista emootioista ja heidän motiiveistaan. Konfliktit eivät siis häviä uskomusten tai retorisen vakuuttelun voimasta. Eli mikäli naistutkimus haluaa sanoa asiasta jotakin merkittävää, sen on otettava ihmisen psykologia (siis ihmisluonto) vahvasti mukaan tutkimusasetelmiinsa. Tämäkään ei toisaalta liene vaikeaa, sillä monet alalla esitetyistä väitteistä itse asiassa ovat psykologiaa (tai tarkemmin sanottuna kehityspsykologiaa) väitteitä. Sen huomaaminen olisikin hedelmällinen ensimmäinen askel kohti aitoa tieteidenvälisyyttä. Esimerkiksi Huuskan (2005) esittämä arvio siitä, miksi ihmiset kokevat, että sukupuoli on kaksi, on suoraan yksilönkehitystä koskeva väite:

”...meillä usein on sitkeä halu uskoa kahden erilaisen sukupuolen olemassaoloon... Kokemuksemme, että sukupuoli on kaksi, on seurausta arjen sukupuolittavista teoistamme ja sosiaalisista käytännöistämme.”

Tosin se, mitä väitteellä tarkoitetaan, ei ole aivan selvää. Kaikki nimittäin lienevät asiasta samaa mieltä: ”sosiaaliset käytännöt” vaikuttavat kokemuksiimme kahdesta sukupuolesta. Ja jos ollaan tarkkoja, sama pätee kaikkiin suvullisesti lisääntyviin eläimiin. Eikö simpanssikoiraille tyypillinen statuskäyttäytyminen ”sukupuolita” simpanssilauman arkea? Tai eivätkö naarasleijonien sosiaaliset käytännöt vaikuta pentujen kokemukseen kahdesta eri sukupuolesta? Toisin sanoen, jos väitteillä tarkoitetaan, että sosiaaliset käytännöt saavat *vain meidät ihmiset* ”uskomaan” kahden sukupuolen järjestelmään, ollaan pahasti hakoteillä. Yhtä pahasti metsässä ollaan, jos tarkoitus on sanoa, että biologia ja sosiaalinen ovat jotenkin täysin erilisiä ilmiöitä.

Naistutkimuksen kehittymisen esteenä näyttää olevan kaksi ongelmaa. Ensimmäinen on se, että esitetyt väitteet ovat usein joko aivan liian vahvoja (esim. mainonta tuottaa sukupuolet) tai yksipuolisia ja itsestään selvä (ympäristö vaikuttaa yksilönkehitykseen). Toinen ongelma on argumentaation taso tai sen puute. Esimerkiksi Tuuli Eltonen (2005) huomioi median vaikutuksia ihmisten elämään seuraavasti: ”Representaatioilla ja representointitavoilla, esitysmalleilla ja -tavoilla, on siis väliä, oikeasti.” Menisivätkö tämänkaltaiset argumentit läpi missään yk-

silönkehitystä käsittelevässä psykologisessa julkaisussa? Siis oikeasti?

Kannattaa huomata, että huonosti argumentoitujen tai liian voimakkaiden tosiasiaväitteiden lisäksi, ainakin Minna-portaalin perusteella, naistutkimusta vaivaa myös tietty yleinen hahmottomuus tai sekavuus. Monesti väitteet ovat joko yksinkertaisesti epätarkkoja tai ne pyrkivät vain retoriseen vaikuttamiseen:

”Stereotyyppisten käsitysten luoma ja ylläpitävä mielikuva monin tavoin onnettomaksi itsensä tuntevasta yksineläjänaisesta sopii hyvin yhteen familistisen ideologian kanssa. Familistisen ideologian mukaan onnellista yksineläjänaisesta ei voi olla olemassa, koska tavoitteeksi asetettu onni sijaitsee perheen sisä- eikä ulkopuolella” (Mäkinen 2005).

Tässäkin tapauksessa tulisi määritellä, mistä ”familistinen ideologia” tulee ja kuka sitä kannattaa. Entä kuka on asettanut tavoitteekseen onnen, joka sijaitsee perheen sisällä? Ilmiöiden selittäminen ideologioiden avulla näyttääkin vain pyrkimykseltä välttää keskustelu ihmisluontoa koskevista tosiasiaväitteistä. Yleisesti ottaen on todettava, että ihmiset muodostavat perheitä kaikkialla maailmassa. Ihmissperheet ovat myös aina omanlaisiaan; missään ihmiskulttuurissa ei tavata vaikkapa leijona- tai norsuperheiden kaltaisia järjestelmiä. Olisikin varsin omituista, jos perhetunteemme olisivat pelkkää sattumaa tai familistista ideologiaa.

Mitähän Minna Canth sanoisi?

Minna-sivuston mukaan portaali ”pyrkii toimimaan tutkimusyhteisössä naistutkijoiden yhteisenä foorumina, jota kautta on helppo saada asiantuntemuksensa ja tutkimuksensa esille.” Edellä esitetyn perusteella pidän mahdollisena, että tässä on yksi naistutkimusta (ja kenties muutamia muitakin ihmistieteitä) vaivaava lisäongelma. Tutkimuksia tai niiden sisältämiä perustelemattomia tosiasiaväitteitä saa liian helposti esille.

Miksi tutkimuksia pitäisi saada helposti esille? Millään luonnontieteellisellä alalla tätä ei pidetä samalla tavoin tärkeänä, päinvastoin. Eikö kaikenlainen lepsuus pikemminkin tuota myös lepsua ajattelua? Mielipidekirjoitteluhan ei ole naistutkimusta.

Toki Minna-portaalin kaltaisten foorumien perustamista voitaisiin perustella salaliitto-teorialla: koska patriarkaalissovinnistisia ”piilokäytänteitä” on niin vaikea nähdä ja koska ne

ovat niin vallitsevia (etenkin valtavirtatiedelehdissä), on perusteltua luoda uusia kanavia, jotta tasa-arvoon johtavat ajatukset tulevat kuulluiksi. Toisaalta, monia vuosia jatkunut vihjailu piilokäytänteiden olemassaolosta ei näytä tuoneen minkäänlaista muutosta. Empiiristen havaintojen puuttuessa nämäkin kunnallishallintoa koskevat huomiot siis jäänevät turhanaikaiseksi sa-nahelinäksi:

”Vaikka esimerkiksi koulutoimessa oltaisiin vakuutuneita siitä, että sekä tyttö- että poikaoppilaita kohdellaan täysin tasavertaisesti... voidaan miettiä, onko toiminnassa olemassa piilokäytänteitä. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että tiedostamatta kannustetaan sukupuolelle tyypillisiin käyttäytymismalleihin, vaikka kaikki ainevalinnat periaatteessa ovatkin avoimia kummallekin sukupuolelle” (Hakulinen 2005).

Edellä esitettyjen esimerkkien perusteella väitän, että naistutkimuksen harjoittaminen ilman tietoa psykologiasta on sama kuin yrittäisi harrastaa fysiikkaa ilman matematiikkaa. Se onnistuu jossakin määrin, mutta tutkimuksen perusta on väkisin erittäin huera ja tulokset jäävät ohuiksi ja epäselviksi.

Tieteenhistoriasta voidaankin tehdä seuraava, erityisesti naistutkimukseen osuva raadollinen johtopäätös: yksimielisyys asioista, joille ei ole tieteellistä näyttöä, voi jatkua tiettyjen psykologisten ja sosiologisten prosessien kautta hyvin pitkään, kenties ikuisesti. Suurimpia syitä tähän lienee naistutkimuksessa perinteisesti vallinnut pelonsekainen tietämättömyys biologiasta.

Paradoksaalisesti itse Minna Canth saattaisi olla varsin tyytymätön nykytilanteeseen. Näin voidaan päätellä Canthin romaanista *Hanna* vuodelta 1886, jossa eräs ”nuori etevä lyseolainen kahdeksannelta luokalta”, Lavonius nimeltään, esitelmöi Hannalle ja Ednalle muurahaisista ja Darwinista. Tyttöjen kiinnostuminen muistuttaa keisarin reaktiota H. C. Andersenin sadussa:

”Lavonius tuli vielä takaisin Darwiniin ja puhui jostain kehitysteoriasta, joka tytöille oli niin vierasta, etteivät saaneet siitä yhtä selvää. Mutta he olivat varoillaan; eivät virkkaneet sanaakaan, ettei heidän tietämättömyytensä tulisi ilmi. Kovasti teki mieli kysellä ja urkkia, sillä se oli niin hauskaa kaikki, että värähteli oikein hermoissa. Ylpeys kuitenkin esti; ei he toki näyttäisi tyhmyyttään, ei sittenkään.”

Minna-portaalissa olevista artikkeleista huolimatta luulen, että ilmapiiri on vähitellen muuttumassa tämänkaltaiseksi innostuneeksi ute-

liaisuudeksi naistutkimuksessakin. Olen siis Canthin tapaan varsin optimistinen naistutkimuksen tieteellisemmän tulevaisuuden suhteen: toisinaan ihminen kykenee nielemään ylpeytensä, perehtymään uusiin asioihin ja muuttamaan entisiä, vahvojakin mielipiteitään. Lavonius jatkoi esitelmöimistään:

”Darwinin kehitysoppi on niin suuri voitto ihmiskunnalle, ettei vielä sen vertaista ole ollut. Se kerrassa repäisi halki verhon silmien edestä ja avasi äärettömät näköalat joka haaralle. Tästäpäin sitä mennään eteenpäin, varmoilla askeleilla ja voitonriemulla. Luonnontutkijat käyvät edellä ja näyttävät tietä; muut tulevat jäljessä.”

Hanna ja Edna myönsivät tulevansa jäljessä: ”siihen päätökseen tytöt tulivat Lavoniuksesta erottuaan.” Canthin mukaan syy tyttöjen tietämättömyyteen ei kuitenkaan ollut tytöissä itsessään vaan heidän saamansa opetuksen tasossa: ”Miksei opetettu paremmin. Nyt he panisivat maisterin tiukalle; eivät antaisi hänelle rauhaa, ennen kuin oli selittänyt heille kaiken tuon, josta Lavonius niin innostuneena heille puhui.”

Eikö tällaista asennetta olekin jo näkyvissä naistutkimuksen parissa?

KIRJALLISUUS

- Eltonen, Tuuli (2005): ”Toimintasankaruuden toinen sukupuoli”. <http://www.minna.fi/minna/artikkelit/eltonenalias.html>
- Hakulinen, Silja (2005): ”Käytännön kokemuksia suvauksesta kunnallishallinnossa”. <http://www.minna.fi/minna/artikkelit/suvahakulinen.html>
- Huuska, Maarit (2005): ”Sukupuolen moninaisuus – totta vai tarua?”. <http://www.minna.fi/minna/artikkelit/huuskasukupuoli.html>
- Mäkinen, Arja (2005): ”Tyypillinen vanhapiika? – Stereotyyppiat puolisottoman ja lapsettoman naisen määrittäjinä”. <http://www.minna.fi/minna/artikkelit/makinenvanhapiika.htm>
- Ridley, Matt (2004): *Geenit, kokemus ja ihmisenä oleminen*. Suom. Kimmo Pietiläinen. Terra Cognita. Helsinki.
- Rossi, Leena-Maija (2004): ”Mainonta sukupuolituotannon mediana”. <http://www.minna.fi/minna/artikkelit/mainonta.html>
- Tammisalo, Osmo (2005): *Rakkauten evoluutio – Ihmisen parinvalinnan biologiaa*. Terra Cognita. Helsinki.

Kirjoittaja on elintarviketieteiden maisteri, vapaa toimittaja ja tietokirjailija. Häneltä on juuri ilmestynyt teos Rakkauten evoluutio – Ihmisen parinvalinnan biologiaa (Terra Cognita).